

художньо-конструкторських знань та вмінь старшокласників в експериментальних класах зріс порівняно з контрольними класами.

Висновок. У результаті проведеного дослідження із проблеми формування художньо-конструкторських знань та вмінь старшокласників у процесі проектування і виготовлення швейних виробів ми дійшли висновку, що формування вищезначених знань та вмінь є однією з необхідних складових якісної підготовки підростаючого покоління до майбутньої професійної діяльності в умовах сучасних соціально-економічних перетворень у суспільстві. Процес формування знань та вмінь з основ художнього конструювання буде більш ефективним, якщо спиратиметься на науково обґрунтовану методику навчання, в основу якої покладено сучасний зміст та комплекс основних етапів і стадій проектно-технологічної діяльності, враховуватиме вікові й індивідуальні особливості учнів старшого шкільного віку.

Використана література:

1. Власко М. П. Про переваги модульно-рейтингової технології навчання / М. П. Власко, О. В. Устименко // Педагогіка і психологія. – 2004. – № 2 (43). – С. 98-105.
2. Державні стандарти базової і повної середньої освіти. Проект. Освітня галузь “Технологія” // Сільська школа України. – 2003. – № 6. – С. 34-36.
3. Сікорський П. Дидактичні поняття кредиту і модулів в контексті Болонського процесу / П. Сікорський // Шлях освіти. – 2004. – № 2. – С. 15-19.

Харитонова В. В. *Содержание художественно-конструкторской подготовки старшеклассников в процессе изучения швейного дела.*

В статье раскрыто обоснование содержания формирования художественно-конструкторских знаний и умений старшеклассников в процессе проектирования и изготовления швейных изделий.

Ключевые слова: *художественно-конструкторские знания и умения, технологическое образование, старшеклассники.*

Kharitonova V. V. *The content of Art and design training high school students in the process of learning sewing.*

In the article the study of artistic formation of the content and design knowledge and skills of of senior pupils in the process of designing and manufacturing of garments.

Keywords: *art and design of knowledge and skills, technology education, high secondary school pupils.*

Шевченко А. Ф.

**Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова**

ДО ПИТАННЯ ПРО З'ЯСУВАННЯ КРИТЕРІЇВ ЕФЕКТИВНОСТІ САМОВИЗНАЧЕННЯ СТУДЕНТІВ У ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ВИЩОГО ПЕДАГОГІЧНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Стаття присвячена проблемі удосконалення процесу самовизначення майбутнього вчителя, основним засобом якого розглядається освітнє середовище. Виявлення особливостей функціонування такого середовища дало змогу з'ясувати критерії ефективності самовизначення студентів вищого педагогічного навчального закладу.

Ключові слова: *освітнє середовище, педагогічний процес, самовизначення, професійна діяльність.*

Модернізація вищої педагогічної освіти передбачає підвищення її якості, досягнення результатів, адекватних вимогам сучасного українського суспільства. Основною метою педагогічного процесу стає не тільки засвоєння знань, але й оволодіння способами засвоєння соціального досвіду, розвиток пізнавальних потреб і творчого потенціалу студентів. Досягнення особистісних результатів навчання, урахування мотиваційних ресурсів майбутніх педагогів, вимагає здійснення особистісно орієнтованого підходу, проектування індивідуальних освітніх траєкторій для кожного студента.

Стратегічним напрямком розвитку освітніх систем є забезпечення різнобічної інтеграції майбутнього вчителя у всі сфери педагогічної професії на основі залучення його в різноманітну, самостійну, доцільну навчально-пізнавальну діяльність. Оперативне оновлення інформації, з одного боку і дотримання принципів організації та функціонування цілісного педагогічного процесу, з іншого, актуалізує перед вищою школою завдання підготовки фахівців, здатних:

– адаптуватися до мінливих умов сучасного суспільства, самостійно здобувати необхідні знання та формувати навички, застосовувати їх на практиці для розв'язання різноманітних завдань;

– адекватно оцінювати ситуацію взаємодії, уміти бачити в реальній дійсності раціональні шляхи вирішення проблем, використовуючи сучасні педагогічні технології;

– грамотно працювати з інформацією, професійно вилучати її та обробляти, ефективно використовувати інформаційні ресурси для розв'язання поставлених завдань.

В основу статті були покладені праці, які відображають положення теорії ставлення особистості (О. Лазурський, В. Мясичев, С. Рубинштейн); наукові висновки, присвячені психологічному дослідженню середовища людини (Л. Виготський, Є. Климов, В. Петровський); загальні засади функціонування освітнього середовища (Г. Ковальов, Г. Щедровицький, В. Ясвін).

Мета статті полягає у виявленні критеріїв ефективності професійного самовизначення студентів з точки зору середовищного підходу до організації педагогічного процесу у вищому педагогічному навчальному закладі.

Як відомо, сучасний етап розвитку вищої вітчизняної освіти характеризує індивідуально-орієнтований підхід до студента, а сама освіта являє собою процес, спрямований на розширення можливостей компетентного вибору майбутнім вчителем життєвого шляху та набуття професійного досвіду. У зв'язку із цим відбувається зміна пріоритетів: вищий навчальний заклад стає середовищем інноваційного типу, основними критеріями функціонування якого є: цільова підготовка фахівців для виконання інноваційних проектів; використання активних освітніх технологій навчання та світових інформаційних ресурсів; проектування освітніх програм на основі компетенції фахівця, підготовленого до мінливих обставин педагогічної діяльності; професійний супровід майбутнього вчителя з постійним залученням до виконання самостійних педагогічних проектів; використання кредитно-рейтингової системи та індивідуально-орієнтованої організації навчального процесу; академічна мобільність студентів і викладачів в контексті проектування навчальних програм в домінуючих та міждисциплінарних напрямках.

Протягом останніх десяти років вчені-педагоги все частіше звертаються до з'ясування ролі середовища у вирішенні педагогічних, психологічних, організаційно-управлінських завдань. Інтерес до даного феномену обумовлений його зростаючим значенням, як фактора становлення і соціалізації особистості (А. Мудрик, В. Семенов та ін.). А впливи через середовище цінні тим, що мають можливість залучити індивіда до участі в суспільному житті, навчити розумінню культури, набути досвіду поведінки в колективах, самоствердженню і виконанню різних соціальних ролей. Але за умови, що формування ціннісних орієнтацій відбувається природно в індивідуальному русі кожної

особистості завдяки педагогічно організованому середовищу.

Методологічну основу педагогіки середовища складають філософські ідеї Д. Андреєва, В. Вернадського, В. Соловйова, М. Федорова, П. Флоренського, К. Цюлковського, О. Чижевського та ін. Важливе значення цих ідей виявляється в тому, що вони є основою для осмислення людського “Я”, як великої множини взаємопов’язаних духовних сфер (культурно-історичної, соціальної, емоційно-образної, інтелектуальної та ін.), що у сукупності своїй і складають “внутрішнє середовище” людини.

Соціологічний погляд на проблему розвитку особистості в умовах педагогізації середовища призвів до теоретичного моделювання системи взаємин “людина – середовище”, (Я. Тер Лаак, Д. Маркович), який виявив різні підходи до її тлумачення. Так, одні автори розглядають середовище, як оточення (фізичне, психічне чи соціальне), що безпосередньо сприймається особистістю. Вони будують його за допомогою фізичних та просторових характеристик, оцінюючи міру використання певного простору і впливу його на частоту і тип поведінки людини. Інші ототожнюють середовище з місцем в якому розміщені певні матеріали та предмети. Треті характеризують середовище через ідею сприйняття його людьми, а саме, властивостей і особливостей певного оточення. Четверті наголошують на тому, що середовище може бути охарактеризоване шляхом аналізу поведінки людини в тій чи іншій ситуації. І п’яті оцінюють середовище через усвідомлення специфіки особливостей і властивостей, що сприймаються його суб’єктами.

Аналіз психологічних джерел показав, що в педагогіці розглядаються різні аспекти створення та використання можливостей середовища у формуванні і становленні підростаючої особистості. Відомо, що одним з важливих компонентів освіти виявляється освітнє середовище, яке пов’язане з дидактично адаптованим соціальним досвідом учня, оскільки середовище розуміється як сукупність умов організації досвіду в освіті. Це той контекст культури, завдяки якому такий досвід набуває певної форми.

Все це свідчить про те, що в якості основи сучасної освіти розглядається принцип середовищного підходу, що передбачає, зокрема, створення сприятливого освітнього середовища для кожного суб’єкта педагогічного процесу вищого навчального закладу. Таке середовище забезпечує стимулювання активності майбутніх вчителів, їх вільний творчий пошук, розкриття особистісного потенціалу.

Аналізуючи зміст визначень та характеристик освітнього середовища, Г. Беляєв [1] відзначив такі загальні, типологічні його ознаки:

- освітнє середовище будь-якого рівня є складним об’єктом системної природи;
- освітнє середовище існує як певна соціальна спільність, що розвиває сукупність людських відносин у контексті конкретної соціокультурно-світоглядної адаптації людини;
- освітнє середовище має широкий спектр модальності, що формує різноманітність типів і видів локальних середовищ різної якості;
- освітнє середовище є процесом діалектичної взаємодії соціального, просторово-предметного та психодидактичного компонентів, утворюючи систему координат провідних умов, впливів і тенденцій розвитку дитячої спільності;
- освітнє середовище може виступати не тільки як умова, але і як засіб виховання (як суспільного явища), навчання (як предмет спільної педагогічної діяльності) і розвитку (соціального індивіда в особистість, спільності в суспільство).

О. Карпова освітнє середовище розглядає як систему впливів та умов формування особистості, а також можливостей для її розвитку, що містяться в соціальному і просторово-предметному оточенні [3].

На думку Т. Менг [6] сутнісними рисами середовищного підходу до організації освітнього процесу в інформаційному суспільстві є:

- прийняття особистості як активного учасника взаємодії з освітнім середовищем, яка власним ставленням і поведінкою змінює таке середовище;

– цілісність, взаємозв'язок і структурованість освітнього середовища як складної соціальної системи;

– конструювання продуктивного способу включення учня в середовище, що базується на принципах ефективної освітньої практики.

С. Назаров [7], акцентуючи увагу на індивідуально-розвивальному аспекті середовища вищого навчального закладу, досліджує інформаційно-освітнє середовище як педагогічну систему. Така система, на думку автора, поєднує в собі інформаційні освітні ресурси, комп'ютерні засоби навчання, засоби управління освітнім процесом, педагогічні прийоми, методи та технології, спрямовані на формування інтелектуально-розвивальної соціально-значимої творчої особистості, яка володіє необхідним рівнем професійних знань, умінь і навичок.

Аналіз сучасного стану інформаційних технологій і засобів телекомунікацій, дозволив групі дослідників [5] сформулювати такі основні принципи проектування інформаційно-освітнього середовища, як: багатоконпонентність, інтегральність, розподіленість, адаптивність. Це означає, що, по-перше, інформаційно-освітнє середовище включає в себе навчально-методичні матеріали, наукове програмне забезпечення, тренінгові системи, системи контролю знань, технічні засоби, бази даних інформації будь-якого виду. По-друге, середовище містить в собі всю необхідну сукупність базових знань з різних галузей науки, техніки, культури на рівні світових ресурсів, обумовлених специфікою підготовки кадрів, з урахуванням міждисциплінарних зв'язків, інформаційно-довідкової бази, додаткових навчальних матеріалів, що деталізують та поглиблюють знання. По-третє, інформаційне ядро такого середовища розглядається складовою освітньої системи вищого навчального закладу і передбачається оперативність його модернізації у відповідності до дидактичних принципів та освітніх запитів.

Наголошуючи на освітньому середовищі як просторі, що забезпечує ефект присутності його суб'єктам в реальному масштабі та в режимі реального часу, звертаємо увагу на дослідження С. Сергєєва "Навчальні та професійні імерсивні середовища" [8]. Теорія навчання в імерсивних середовищах, як справедливо зауважує автор, включає наступні базові принципи: самоорганізації, селективності, занурення, присутності, активності учнів, взаємної орієнтації у процесі навчальної комунікації, фізичної безпосередності та суб'єктної опосередкованості, історичності.

Аналізуючи вище визначені вихідні положення, приходимо до висновку, що імерсивне навчальне середовище є динамічним самоорганізуючим системним психолого-педагогічним механізмом, якому притаманне присутність, інтерактивність, позасуб'єктна просторова локалізація, надмірність, спостережливість, доступність, насиченість, пластичність, цілісність, мотивогенність. Присутність в такому середовищі означає включення студента у середовища дидактично адаптованого соціального досвіду в процесі їх конструювання та освоєння, супроводжуючи формуванням адекватного ставлення до такої діяльності. Основні елементи такого досвіду являють собою поточний репертуар циклічно змодельованих можливих різноманітних просторів у середовищі досвіду, фізичних і розумових дій, спрямованих на ефективне залучення та використання видів доступних ресурсів і способів їх одержання у відповідності до загальної мети та освітніх завдань.

Вищевикладене свідчить про те, що сучасний етап науково-педагогічних досліджень характеризується орієнтацією на цілісність і системність в оцінці факторів середовищного впливу на особистісне самовизначення та професійне становлення майбутнього вчителя, що необхідно спонукає звернутися до вивчення середовища як педагогічного феномена.

Досліджувати середовище – означає, виявити його специфічні можливості як

джерела професійного та особистісного досвіду, стимулів самореалізації майбутнього фахівця в професійно значимих спільнотах.

В цьому аспекті заслуговує на увагу програма діагностики освітнього середовища, розроблена С. Дерябо [2], яка ґрунтується на уявленні про те, що кожне з таких середовищ має сприяти збереженню та зміцненню здоров'я учнів, розвитку їх пізнавальної та особистісної сфери. Відповідно до цього положення загальний показник розвитку особистості загалом складається із трьох оцінок: стану соматичного здоров'я, розвитку пізнавальної та особистісної сфер.

Вельми цінним, в плані діагностики середовища, є методика векторного моделювання, розроблена В. Ясвіним [9]. Авторська методика експертної оцінки розвивального ефекту освітнього середовища передбачає побудову системи координат, що складається із двох осей: "свобода – залежність"; "активність – пасивність". Назви осей позначають відповідні якості підростаючої особистості, виявленню та формуванню яких сприяє таке середовище.

Розглядаючи інноваційне середовище як якісний стан професійно-педагогічного середовища навчального закладу, що має досить вагомий розвивальний потенціал, Р. Кассіна [4] звертає увагу на особливості його організації. Як інтегральний засіб таке середовище має бути подане у вигляді ніш, із закладеними у них проєктивно-дослідницькими, інформаційно-пізнавальними, мотиваційно-статусними, комунікативно-рефлексивними можливостями. Іншим варіантом такого середовища є стихії, а саме, стихії інтересу, експериментування, творчості, дослідницького пошуку, самовираження та самоствердження, демонстрування успіхів, а також стихії єднання та взаємодопомоги. Інноваційне середовище стає засобом професійного розвитку педагогів лише у випадку їхньої відповідності.

Висновок. Організація педагогічного процесу вищого навчального закладу в основі якого принцип середовищного підходу найчастіше передбачає необхідність і можливість вибору, розширює межі творчої самореалізації, прискорює досягнення ідентичності та професійного самовизначення майбутнього вчителя. Домінування такого принципу в сучасній організації навчального процесу вищого педагогічного закладу вимагає створення умов для виявлення особистої ініціативи та особливостей креативності студента.

Теоретично з'ясовано, що суттєву роль в усвідомленому самовизначенні майбутнього вчителя сьогодні виконує освітнє середовище, в його різноманітних аспектах: інформаційному, інноваційному, імерсійному, розвивальному та ін. Відтак, під освітнім середовищем вищого навчального закладу необхідно розуміти простір, що безпосередньо впливає на розвиток всіх сфер особистості студента, а отже, забезпечує успішну соціальну адаптацію, самовизначення та самореалізацію майбутнього фахівця в процесі його навчальної та позанавчальної діяльності.

Серед критеріїв ефективності самовизначення майбутнього педагога в умовах освітнього середовища вищого педагогічного навчального закладу, необхідно відзначити пізнавальний, діяльнісний, ціннісно-орієнтаційний та мотиваційний. Наголошуючи на цьому ми виходимо з позиції, що ефективність такого процесу знаходиться в прямій залежності від характеру мотивації та активності студентів, здатності і готовності опанувати основними прийомами роботи, формуванні ставлення до майбутньої професійної діяльності та ін.

Перспективи подальших досліджень необхідно зосередити на створенні необхідних умов для самореалізації особистості майбутнього педагога, що неможливо без конструювання розвивального освітнього середовища, основними параметрами функціонування якого мають стати: модальність, мобільність, домінантність, когерентність, емоційність, соціальна активність та ін.

Використана література:

1. *Беляев Г. Ю.* Педагогическая характеристика образовательной среды в различных типах образовательных учреждений : автореф. дис ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Геннадий Юрьевич Беляев ; Исследов. центр проблем качества подготовки специалистов. – М., 2000. – 24 с.
2. *Дерябо С. Д.* Учителю о диагностике эффективности образовательной среды (пособие для учителя) / Сергей Дмитриевич Дерябо. [Под ред. В. П. Лебедевой, В. И. Панова]. – М. : Молодая гвардия, 1997. – 222 с.
3. *Карпова О. И.* Диагностика отношения к школе в процессе психолого-педагогической экспертизы образовательной среды: автореф. дис ... канд. психолог. наук : 19.00.07 / Оксана Ивановна Карпова ; Психол. ин-т Рос. акад. образования. – М., 2003. – 21 с.
4. *Кассина Р. А.* Инновационная среда образовательного учреждения как интегральное средство профессионального развития учителя : дис ... канд. пед. наук : 13.00.08. / Раиса Алексеевна Кассина ; Волж. гос. инженер.-пед. ун-т. – Нижний Новгород, – 2006. – 196 с.
5. *Кечиев Л. Н., Путилов Г. П., Тумковский С. Р.* Информационно-образовательная среда технического вуза [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.cnews.ru/reviews/free/edu/it_russia/institute.shtml?print
6. *Менг Т. В.* Средовый подход к организации образовательного процесса в современном вузе / Тамара Вячеславовна Менг // Известия Российского государственного педагогического университета имени А. И. Герцена. – 2008. – № 10(52): Психолого-педагогические науки (психология, педагогика, теория и методика обучения). – С. 70-83.
7. *Назаров С. А.* Педагогическое моделирование личностно-развивающей информационно-образовательной среды вуза. / С. А. Назаров // Научная мысль Кавказа. – Спецвыпуск № 2. – 2006. – С. 69-71.
8. *Сергеев С. Ф.* Обучающие и профессиональные иммерсивные среды / Сергей Федорович Сергеев. – М. : Народное образование, 2009. – 432 с.
9. *Ясвин В. А.* Образовательная среда от моделирования к проектированию / Витольд Альбертович Ясвин ; Моск. гор. психол.-пед. ин-т, Шк. "Новое образование". – М. : Смысл, 2001. – 366 с.

Шевченко А. Ф. *К вопросу о выяснении критериев эффективности самоопределения студентов в образовательной среде высшего педагогического учебного заведения.*

Статья посвящена проблеме совершенствования процесса самоопределения будущего учителя, основным средством которого рассматривается образовательная среда. Выявление особенностей функционирования такой среды позволило выяснить критерии эффективности самоопределения студентов высшего педагогического учебного заведения.

Ключевые слова: образовательная среда, педагогический процесс, самоопределение, профессиональная деятельность.

Shevchenko A. F. *On the question of clarifying the criteria for the effectiveness of self-determination of students in the educational environment of higher educational institutions.*

The article considered the question on the process of improvement self-determination of future teachers through educational environment. Identifying features of this environment allows to find out performance criteria self-determination of students identifying features of this environment allows to find out performance criteria self-determination of students of higher educational institutions.

Keywords: educational environment, teaching process, self-determination, professional activity.

Юсупова М. Ф.

Одеський національний морський університет

**МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ВИКОНАННЯ СКЛАДАЛЬНИХ КРЕСЛЕНЬ,
ДЕТАЛЮВАННЯ В СИСТЕМІ AUTOCAD**

Стаття присвячена методиці навчання виконання складальних креслень, деталювання в системі AutoCAD.